

Palkitsemisjärjestelmä

...

Jem Calder

Jem Calder

PALKITSEMIS-
JÄRJESTELMÄ

SUOMENTANUT ALEKSI MILONOFF

*KOSMOS

Alkuperäinen englanninkielinen laitos *Reward System*

Copyright © 2022 Jem Calder

All rights reserved.

SUOMENKIELINEN LAITOS © 2022 ALEKSI MILONOFF JA KUSTANNUSYHTIÖ KOSMOS

ISBN 978-952-352-120-9

***KOSMOS**

PAINETTU EU:SSA.

Vanhemmilleni

Ravintola jossain muualla

Arvaa mitä

Joulukuun alussa, viisikymmentäseitsemän satokautta ennen päivää, jolloin koko maapallon maaperä olisi YK:n elintarvike- ja maatalousjärjestön ennusteen mukaan köyhtynyt hedelmättömäksi, Julia pääsi töihin Cascineen.

Hän soitti elämänsä läheisimmälle ihmiselle, joka oli hänen äitinsä, jotta voisi kertoa uutisen ääneen.

”Ei voi olla totta.”

”Niinpä.”

”Sinusta tulee...”

”Niinpä.”

”Sehän on valtava askel.”

”Niinpä.”

”Valtava edistysaskel.” Äiti naurahti, sitten nauru vain jatkui.
”Kuvittele.”

Äidin huonolaatuinen nauruääni yllytti Julianakin nauramaan. He nauroivat samaa säveltä eri äänenkorkeudelta. Julia kohotti älypuhelimesta vapaan kätensä päänsä päälle. ”Mä kuvittelen.”

Marraskuun lopulla

Julia oli saanut kolmen palkattoman koeevuoron ajan orientoivaa ja proseduraalista ohjausta Lenalta, vuoromestarilta, jonka työpaikan edellä mainittu perisi sen jälkeen, kun olisi onnistunut osoittamaan viimeksi mainitulle käyttökelpoisuutensa.

”Huomioi kyynärpäät.” ”Leikkaa poikkisyin.” ”Sumakki löytyy varastosta, ei astiakaapista.” ”Tuo ensi kerralla oma veitsiseti.”

Useimmat niistä monista ajatuksista, joita Julia oli muodostanut tai muodosti parhaillaan Lenasta, perustuivat siihen, että hän vertaili tai yritti aktiivisesti olla vertailematta heidän yhtäläisyyksiään ja eroavaisuuksiaan. Lena oli suunnilleen Julian ihannepainossa ja hänellä oli lyhyt tukka, sellainen joka sai epävarmemmat naiset haaveilemaan kampaajalla käymisestä. Lena oli enintään viisi vuotta vanhempi kuin Julia, mutta jos ruoanlaittotaitoja tarkasteltiin, eroa kokemuksessa olisi voinut olla vuosikymmeniä. Jokaisen koevuoronsa jälkeen Julia tunsu riittämättömyyttä jostain uudesta asiasta ja oli varma, että tämä olisi hänen viimeinen iltansa Cascinessa.

Kun Julia oli tehnyt oikeasti viimeisen koevuoronsa, kuten myöhemmin kävisi ilmi, Julia ja Lena lähtivät ravintolasta yhtä matkaa, astuivat huomaamattoman lämpimään, kimmeltävään sateeseen ja jättivät Elleryn, keittiön pääkokin, sulkemaan paikan yksin.

Kun he kävelivät kadulla, Lena ilmoitti, että aikoo suositella Juliaa Elleryn alaiseksi. Julia kiitteli Lenaa vuolaasti, siis eikä, oikeasti, ei voi olla totta, ja kysyi sitten, mitä Lena aikoi tehdä ja minne tämä aikoi mennä, ja vaikka Julia tarkoittikin lähinnä lyhyen aikavälin suunnitelmia, hän nyökkäili kannustavasti, kun Lena vastasi: ”Johonkin kivaan paikkaan, Berliiniin, mulla on sinne suhteita.” Lena painoi katseensa ja teki jonkin riuskan toimen älypuhelimellaan ennen kuin sanoi uudessa äänilajissa, kuin olisi laushtanut syrjäkarein jotain muuta: ”Joo, olen varmaan ollut täällä liian pitkään.”

Julia tiesi, että jos hän leikkaisi hiuksensa yhtä lyhyiksi kuin Lenan, hän haluaisi kasvattaa ne uudestaan pitkiiksi. Hän tajusi, että kaipasi vain muutosta.

Koska Julia oli kiltti, hän odotti Lenan kanssa kadunvarressa viilenevän sateen alla niin kauan, että Ellery ehti huikata heille

hyvät yöt ohittaessaan heidät taittopyörällään, jonka renkaat kiitivät vettä suihkien pyöräkaistan liukkaalla pinnalla. Pian sen jälkeen Lena liittyi kaupungin Uber-kyyttiläisten joukkoon, eikä Julia nähnyt häntä enää ikinä.

Jäljittelijä

Ensimmäiset päivänsä Cascinessa Julia jäljitteli sitä vähää, mitä oli oppinut Lenan olemisesta keittiössä: hän matki tämän rentoa suhtautumista keittiömestareihin ja näytteli ulkomuistista tämän järjestyksenpitoa.

Noiden ensimmäisten vuorojen aikana Julia koki – tai oli kokevinaan – että ravintolan muut työntekijät, jotka olivat pääosin miehiä, antoivat hänelle vaihtelevien vaikutelmiensa perusteella plus- ja miinusposteita pätevydestä ja viehättävyydestä, koostivat hänen ulkonäöstään ja luonteestaan mielpiteitä, joita olisi niiden muodostumisen jälkeen vaikea enää kohentaa.

Julia oli saanut kynnysmaton maineen edellisessä työpaikassaan – uusin yritys konsernissa, jonka ravintolatoiminnoista vastaava julkkiskokki tunnettiin alalla keittiöidensä myrkyllisestä tunneilmapiiristä ja alan ulkopuolella yhä paremmin kovista sananvapauskommenteistaan ja niiden synnyttämästä uuskonservatiivisesta fanipohjasta uusmedian piirissä – Julia oli ollut yli-innukas linjakokki, jolle saattoi sysätä tehtäviä, joissa oli palkkaan nähden välillä liian vähän mutta useimmiten liian paljon vastuuta.

Julia oli odottanut pitkään, jo monta kuukautta, että pääsisi luomaan paremman version itsestään uudessa työpaikassa. Nyt kun hän oli täällä, hän yritti varoa, ettei haksataisi taas vanhoihin tapoihinsa, ettei hän paljastaisi todellista itkupillin, miellyttäjän ja murehtijan luonnettaan, ettei hän sanoisi tai tekisi mitään sellaista, mikä ei sopisi ihmiselle jota hän esitti.

Ettei hän antaisi muiden mielipiteiden vääristää kuvaa itsestään. Ettei hän olisi haavoittuvainen samoissa paikoissa kuin aiemmin.

Asunto

Kun Julia tuli kotiin ensimmäisen varsinaisen työviikkonsa päätteeksi, hänen vuokraemäntänsä, kämppäkaverinsa ja isosiskonsa paras ystävä Margot huikkasi hänelle huolettomat heipat maatessaan tavanomaisessa ilta-asennossaan olohuoneen sohvalla huomio samanaikaisesti älypuhelimensa monissa feedeissä ja kannettavassa tietokoneessaan, jossa pyöri arvostetun suoratoistosarjan jakso.

Olohuoneen himmennin oli käännetty Margotin lempikohtaan, kolmekymmentä astetta myötäpäivään tasan puolivälistä, pisteeseen joka oli merkitty väritussilla seinän valokatkaisimen valkoiseen muovikuoreen.

”Mitä kuuluu?” Julia vastasi tervehdykseen.

Margot kumartui kömpelösti painamaan ohjelmansa pauselle. ”Ihan hyvää. Väsyttää vaan. Mitäs – mitäs itsellesi?”

”Sama juttu, hyvää kuuluu ja väsyttää. Mutta hyvällä tavalla. Uuden työn takia.”

”Ai niin. Mitenkäs siellä...?”

”Toistaiseksi hyvin. Todella hyvin.”

Yleensä jos Julia tuli kotiin illalla ja näki eteisestä, että olohuoneen oven alta kajasti Margotin merkkivalo, hän meni suoraa päätä nukkumaan. Julia ja Margot eivät olleet vielä keksineet, miten kommunikoisivat keskenään luontevasti ja rennosti; vuokraraha, joka lähti kuukausittain suoraveloituksena Julian tililtä Margotille, oli ehkä pilannut heidän suhteensa pysyvästi.

”Onko paikka siis parempi kuin edellinen?”

”On todellakin, ihan sikapaljon parempi”, Julia sanoi; puheen tuottaminen kävi hänelle koko ajan raskaammaksi.

”Hieno kuulla. Täytyy tulla joku päivä käymään.”

”Tule ihmeessä.”

”Ehdottomasti.”

”Jes. No, öitä.”

Margot käänsi huomionsa takaisin laitteisiinsa. ”Öitä.”

Talvimenu

Joskus Julia saattoi tuntea itsensä ulkopuoliseksi, kun keittiössä heitettiin sisäpiirivitsejä ja puhuttiin asioista, joiden alkuperä ulottui hänen toimikauttaan edeltävään aikaan, mutta muuten hän sopeutui nopeasti pienen ravintolan toimintakulttuuriin. Vitsejä viljelivät yleensä Ellery ja Nathan, ravintolan ykkös- ja kakkoskokki, joista Julia piti ja jotka tuntuivat myös pitävän hänestä.

Keittiön komentoketju toimi niin, että Ellery ja Nathan vastasivat lämpimistä annoksista ja Julia sekä yksi tai kenties kaksi tiuhaan vaihtuvaa alikokkia vuorottelivat kylmäpuolella ja preppauslinjalla. Välillä Julia saattoi vastata paistolevystä tai avustaa ruskistuksessa ja joskus hän pani tulevia tilauksia kiireellisyysjärjestykseen. (Lähtevät tilaukset Ellery hoiti poikkeuksetta itse – tämän tehtävän hän jätti ylpeästi delegoimatta muille.)

Kun Ellery puhui Julialle suoraan tai antoi hänelle neuvoja, Julia muisti aina kuunnella tarkkaavaisesti, nyökkäillä ja vastatailla ”Totta kai” tai ”Hoituu”, mikä oli luultavasti liioittelua; hänen pitäisi oppia ottamaan rennommin Elleryn seurassa. (Julian naama lehahti aina punaiseksi, kun sen haltijaa keuhuttiin – kun Ellery sihtasi Juliaa haarukkinsa vartta pitkin toinen silmä kiinni ja sanoi ”Täydellinen koostumus” maistettuaan hänen ensimmäistä youvetsi-lammaspataansa.) Yleensä Julia yritti vain puskea töitä pää painuksissa. Olla pelkkä luotettava käsipari.

Säännöt

Elleryllä oli paljon sääntöjä, joita hän kertasi mielellään hitaalla tempolla ja ironisella äänensävyllä, kuin olisi siteerannut listaa, jonka oli kauan sitten pyytänyt Juliaa painamaan muistiinsa mutta jonka Julia oli mennyt unohtamaan: ei älypuhelimia keittiöön; ei kampaajalle ennen vuoroa; ei silittämättömiä T-paitoja; keittiöön vain mustilla muovisandaaleilla; pysy omalla tontillasi (tai vaihtoehtoisesti: vaihda asemaa, sekoita pakkaa); ei älypuhelimia keittiöön; sano jos seisot jonkun takana; hygienia, hygienia, hygienia; tuliko älypuhelimet jo mainittua.

Vaikka ohjeet saneltiinkin ärsyttävästi, ne synnyttivät aina harvinaisen sananvaihdon ahertavien kokkien välillä (Julia, joka ei ollut ikinä tuonut älypuhelimia keittiöön, arveli Elleryn käyttävän sääntöjä lähinnä jäänmurtajina, joilla rikkoa pitkittynyt hiljaisuus, joka laskeutui keittiöön kiireisimpinä tunteina); Nathan protestoi usein luettelemalla tilanteita, joissa Ellery oli toiminut omien ohjenuoriensa vastaisesti; Ellery puolestaan reagoi Nathanin kommentointiin esittämällä, että runkkasi paksua näkymätöntä kyrpää – mikä sai Julian vuorenvarmasti joskin hiukan väkinäisesti nauramaan, ja hänestä olikin alkanut tuntua yhä enemmän siltä, että kaksikko esitti ohjelmanumeron vain hänen huvikseen.

Vuorolista

Koska Julia oli vasta äskettäin aloittanut ravintolassa, hän ei kehdannut pyytää vuosilomaa. Tämä aiheutti hankaluuksia, sillä kun Julia oli ottanut työn vastaan, äiti oli soittanut hänelle videopuhelun vain kertoakseen, että olisi aivan todella ihanaa, jos Julia voisi järjestää vapaata, jotta he saisivat viettää pari viikkoa yhdessä joulun aikaan – ja koska Julia tiesi, miten

yksinäiseksi äidin elämä välillä kävi, hän lupasi ehdottomasti järjestää vapaata, vaikka ymmärsikin jo lupauksen tehdessään, ettei pystyisi pitämään sitä.

Tähän saakka Julialla oli ollut tapana hoitaa elämänsä ristiiriitatilanteet niin, että hän lykkäsi isojen päätösten tekemisen ja konkreettisiin toimiin ryhtymisen hamaan tulevaisuuteen ja antoi mieluummin kohtalon ohjata hänet autopilotilla kohti näennäisen luonnollista ja ennalta määrättyä lopputulemaa, altistamatta itseään ainoallekaan sattumanvaraiselle kielteiselle seuraukselle, johon hänen oma aktiivisuutensa asiassa voisi johtaa.

Mutta koska Julia oli herättänyt äidissä turhia toiveita ja huono omatunto soimasi häntä yhä ankarammin, hän kysyi viimein puolitoista viikkoa ennen joulua Elleryltä, voisiko saada lyhyen, ennakoimattoman loman, mihin Ellery sanoi, että hän ei tavallisesti vastaisi pyyntöön tällä tavalla, koska suhtautui loma-asioihin suht rennosti, mutta joulukuun viimeiset ja tammikuun ensimmäiset päivät tuppasivat olemaan todella kiireisiä, joten hän ei voisi myöntää vapaata yhtään enempää kuin ne muutamat päivät, jotka oli automaattisesti merkitty Julialle ravintolan Google Sheets -vuorolistaan.

”Ei kai haittaa?” Ellery lisäsi vielä, esitti kysymyksen muodossa asian, joka oli vasta äsken ollut selkeä kieltö. Ja Julia, joka oli sisäistänyt häpeän, vastasi: ”Siis ei todellakaan, ei haittaa ollenkaan. Se on täysin ok.”

Stephanie

Eräällä myöhäisellä yhteisellä lounaalla Julia yritti jutella Casinen hovimestarin Stephanien kanssa elämästään ja asioistaan. Stephanie ei panostanut keskusteluun pennin vertaa, hän esitti erisuuruisen määrän vastakysymyksiä ja käyttäytyi muutenkin viileästi ja etäisesti niin, että Julialle lankesi väistämättä liikaa

jakavan rooli. Vuorovaikutuksesta oli tullut heille molemmille eräänlainen koetus.

”Oletko ollut täällä pitkäänkin?”

”Siitä asti kun väittelin tohtoriksi. Suunnilleen kahdeksan kuukautta.”

”Vau. Opiskelitko jossain täälläpäin vai...”

”Joo.”

”Ihan mieletöntä”, Julia sanoi ja kuunteli, miten ”ihan mieletöntä” jäi kaikumaan hiljaisuuteen. ”Sama täällä, valmistuin maantieteestä.”

”Ai.”

”Joo, ihmismaantieteestä. Maisteriksi, en tohtoriksi. Neljässä vuodessa. Tein gradun siitä, miten maaperä vähitellen...”

”Ja nyt olet kokki.”

”Niin. Se onkin muuten jännä juttu...”

”Ihan varmasti.”

Yömyssy

Kun Julia oli saanut hommat pakettiin ja viimeisen tilauksen lähtemään, useimmiten kello kymmenen kieppeillä, hän asettui yleensä yhdelle pyörivistä jakkaroista, jotka reunustivat Cascinen puoliympyrän muotoista baaritiskiä, ja saneli seuraavan päivän tilauksen tukkurin puhelinvastaajaan.

Tapana oli, että Stephanie tai joku muu, joka huolehti baarista, kaatoi Julialle työvuoron jälkeen lasillisen talon viiniä tai sekoitti cocktailin jostain vähäkatteisesta viinasta – tästä hyvän tahdon eleestä pääsi nauttimaan jokainen myöhäisvuoron työntekijä. Julia, tunnettu höyhensarjalainen, jonka unenlaatu saattoi heikentyä jo puolikkaasta oluesta, ei halunnut koskaan juoda alkoholia työpäivän päätteeksi mutta halusi vielä vähemmän jäädä työpaikan yhteisen perinteen ulkopuolelle kieltäytymällä juomisesta, joten hän hyväksyi tarjouksen joka kerta.

Julia luuli, ettei kukaan huomannut, miten hän oli vain juovinaan näissä tilanteissa (hän kohotti lasin huulilleen ja laski sen ottamatta oikeasti huikkaa), kunnes Stephanie, joka oli seurannut temppuilua monta iltaa peräkkäin, huomautti asiasta.

”Hei, jos vain teeskentelet juomista niin kuin aina, antaisit drinkin vaikka Nathanille.”

”Mitä?” Julia sanoi pää painuksissa; hänen ainainen torjuntakeinonsa oli tekeytyä ymmärtämättömäksi.

”Mitä mitä?” Stephanie sanoi ja osoitti Julian gin tonicia. ”Jos et tykkää cocktaileista, joita teen, anna ne jollekin toiselle.”

Piparkakku

”Moi, mitä kuuluu?”

”Mikäpä tässä, puuhailen niitä näitä. Talo on tyhjä, mutta kohtahan sinä olet täällä. Kokonaista kaksi viikkoa!”

”Niin, siitä pitikin puhua.”

”No, mitä nyt, kultaseni?” äiti kysyi pettyneellä intonaatiolla.

Puhelun jälkeen Julia jatkoi hommaa, jonka äidin soitto oli keskeyttänyt. Hän painoi muotin taikinaan ja leikkasi miehen muotoisen piparin.

Päivät

Julian mielestä parasta hänen työssään oli se, minkä hän myös osasi kaikkein parhaiten: huomion kiinnittäminen yhteen asiaan tai puuhaan niin ettei mikään häirinnyt hänen keskittymistään; yhteen tehtävään – tai tehtäväsarjaan – syventyminen niin että siihen upposi täysin. Silloin tunnit vierivät kuin minuutit ja ajantaju hävisi kokonaan; hän kokkasi ajatusta nopeammin, toimi mututuntumalla ja automaatiolla ehti-

mättä epäröidä; kaikki hänen tarkkaavaisuutensa kohdistui esimerkiksi heravaahdon kuorimiseen mittakannussa kirkastuvan voim pinnalta tai iberiankinkun leikkaamiseen täydelliseksi, höyhenenkevyiksi viipaleiksi.

Joskus hän melkein kuvitteli, että ravintola oli kuin kone, joka jalosti hänen päiviensä muodottomasta massasta kooltaan ja koostumukseltaan tasalaatuisia paloja.

Joskus hän todella melkein kiitti Jumalaa siitä, että oli lopulta lähtenyt edellisestä työpaikastaan.

Perspektiivi

Koska Nathan oli huomannut Julian katsoneen pariin kertaan kyyränvarressaan olevaa tatuointia, hän koki velvollisuudekseen selittää sen tälle. Se oli viivapiirros läpinäkyvästä geometrisesta kuutiosta, joka oli muotoiltu siten että kappaleen asennon saattoi tulkita kahdella eri tavalla riippuen siitä, minkä tahkon katsoja kuvitteli etummaiseksi; optinen illuusio, joka symboloi perspektiiviä, Nathan valisti opettavaisesti.

Klementiini

Julia, Ellery ja Nathan sulkivat ravintolaa kolmistaan.

Kun Julia oli lajitellut ja vienyt roskat, hän jäi ulos hengittämään raitista ilmaa. Hän levitti sormensa auki ja sulki ne nyrkkiin ihan vain tunteakseen ne talviyössä ilman käsineitä. Viime aikoina kylmä ilma oli tehnyt hänet alakuloiseksi niin kuin kaamosmasennus. Kun Julia oli saanut tarpeeksi happea, hän palasi sisälle.

Ellery nojasi ovenkarmiin ja kuori klementiiniä molemmin peukaloin sillä aikaa, kun Nathan kytki takahuoneessa hälytintä päälle.

Kun Julia käveli Elleryn ohi, Ellery kohotti klementiiniä niin että se täytti isomman osan Julian näkökentästä. ”Maistuuko?” Ellery kysyi.

”Mikä ettei”, Julia sanoi.

Ellery halkaisi hedelmän kahteen osaan ja ojensi isomman puolikkaan Julialle.

Kokoa kahdeksan

”Kiitos”, Julia sanoi äidilleen. ”Ihana.” Julia katsoi lahjaa ja sitten itseään. Hän mietti, laskisiko äidin juhlatunnelma, jos hän sanoisi sen mitä halusi sanoa. ”Mulle on vaan tullut viime aikoina vähän talvikiloja.”

Äiti oli oitis samaa mieltä: ”Olet kyllä selvästi pyöristynyt.”

Julian kädet ja kaulusmekko, jota ne kannattelivat, valahtivat hienolle pergamiinipaperille, jonka sisältä hän oli vaatteiden kaivanut. ”Kiitti vaan.”

Äidin ilme muuttui surkeaksi. ”Ethän suutu minulle jouluna. Tiedät, etten tarkoittanut pahalla.”

Vaikeuksia

Owenilla – apulaishokilla, jota Julia oli joutunut nuhtelemaan jo kahdesti kahtena eri päivänä, koska tämä ei ollut siirtänyt jääkaappien vanhempaa tavaraa etualalle, vaikka sitä oli erikseen pyydetty – oli vaikeuksia saada vaalea roux, illan béchamelkastikkeen pohja ja suurus, saostumaan ilman että se paloi pohjaan.

”Katsopa tarkkaan, mitä teen”, Julia sanoi, kun hän siirtyi kaasuhellallaan ääreen ja otti Owenin välineet haltuunsa. ”Näytän tämän vain yhden kerran.”

Julia vähensi lämpöä lieden etupaneelin säätimestä, jotta sulanut rasva ei palaisi kiinni valurautakattilaan, jossa Owenin

roux kehkeytyi; ”Pidä vauhtia yllä tai kastike karamellisoi-
tuu”, Julia selosti ja näytti samalla, miten käsivispilällä saatiin
aikaiseksi tasainen vääntömomentti, ”Ole vikkelä mutta pidä
kynärpää vakaana”, kaiken voiman oli lähdeittävä ranteen
kiertoliikkeestä, kastiketta piti sekoittaa myötöpäivään pyö-
rittäen, ”tällä tavalla”, niin että ympyrän halkaisija ensin
suureni ja sitten pieneni, kunnes jauhomöykkyt alkoivat liueta
ja sekoittua nesteeseen, jonka koostumus muistutti kiisseliä.

Julia vähensi lämpöä ja asetti vispilän kattilan reunaa vasten
mutta vispasi vielä kättään ilmassa kuin olisi jatkanut vatkaa-
mista. ”Ymmärsitkö?”

”Ymmärsin.”

Ennen kuin Julia palasi omalle työpisteelleen, hän viipyi
Owenin vieressä vielä hetken antaakseen tälle aikaa kiittää
häntä, mutta Owen ei tarttunut tilaisuuteen.

Kylläpä päivä hujahti

Owenilla oli tapana tehdä latteita huomioita päivän koetusta
kestosta tai selostaa pitkäväteisesti erilaisia netissä näkemään
asioita, ja vaikka Julia ei yhtään jaksanut Owenin juttuja, hän
koki velvollisuudekseen kommentoida niitä samanveroisilla
turhanpäiväisyyksillä, kuten ”No johan oli”, jotta Owen ei
pahoittaisi mieltään. Kohteliaisuudella oli ajan myötä sellainen
seuraus, että Owen alkoi tympiä Juliaa enemmän kuin muut
työkaverit.

Aamut

Julia heräsi yleensä sarastuksen heikkoon ruusunpunaiseen
kajoon, osti pienen latten ja tomusokerilla päällystetyn kaneli-
pullan läheisestä laatukahvilasta, jonka baristat muistivat hänen

tilauksensa mutta eivät ikinä hänen nimeään ja joiden kanssa sai vaihtaa helpottavan muodollisia huomioita säästä, poikkesi kahvilan jälkeen jalkakäytävältä vehreälle polulle ja käveli maisemareittiä pitkin läpi Cascinen edessä levittäytyvän yleisen puiston, jonka varrella hän pysähtyi joskus katselemaan kanadanhanhien auraa tai muuttokottaraisten spiraalia, joka kiertyi vuoroin kiinni ja auki, kunnes hän poistui puistosta ohi yksityisen päiväkodin, jonka portilla päivysti arkisin, jo niinkin varhain, ensimmäinen pampuilla varustautunut vahtivuoro, nauttien samalla käsissään olevia elintarvikkeita niin järjestelmällisesti ja samanaikaisesti kuin suinkin, tarkassa tasatahdissa, luultavasti inhottavan näköisessä haukku-hörppy-haukku-rytmissä, jonka hän oli kehittänyt jotta suussa olisi yhtä aikaa mahdollisimman paljon kahta eri makua, sillä hänestä jokainen ruoka-aine kannatti nauttia yhdessä toisen kanssa – kahvin maitoisuus voimisti kanelipullan makeutta ja jokainen puraisu leivonnaisten taikinakuoresta vaati seurakseen kahvin pehmentävää vaikutusta – kunnes haukku-hörppy-vuorottelua oli toistettu niin kauan, että kaikki ravinto oli kulutettu loppuun ja toiseen käteen oli jäänyt tyydyttävästi pelkkä pullan tahrima kompostoitava lautasliina ja toiseen tyhjä, vain osittain biohajoava kahvimuki.

Julia ei polta

Kun Nathan oli menossa ulos tupakalle, hän heilutteli Julialle oliivinvihreää askia, josta oli jätetty tuotemerkki pois, ja kysyi haluaisiko tämä tulla mukaan.

Julia sulatteli tarjousta hetken ja kuvitteli, että ryhtyisi polttamaan: pitäisi taukoja, lainaisi sytkäriä, hankkisi itselleen riippuvuuden, josta hän saisi tyydytystä – ja päätyisi ehkä myöhemmin tupakoinnin lopettamiseen, joka palkitsisi hänet uudella tavalla. Julia hymyili vienosti Nathanille ja vastasi: ”Ei kiitos.”

Elleryn mukaan

Elleryn mukaan maku on ihmisen hitain aisti. Useimmiten mausta syntyy vaikutelma vasta sen jälkeen kun ruoan on jo ehtinyt nielaista, ja sitten hetken päästä tuntuu taas siltä kuin ei olisi koskaan mitään maistanutkaan.

Eloonjääneen syyllisyys

Tyynenä hetkenä ennen illalliskiirettä keittiössä puhuttiin Elleryn ystävästä, joka oli kuollut päivälleen vuosi sitten. Hän oli ollut kolmekymmentäkolme.

”Miten hän kuoli? Haluan aina tietää sen, jos joku on kuollut nuorena.” Juliaa alkoi hävettää, että hän kuulosti niin innostuneelta. ”Anteeksi.”

”Ei se mitään. Hän hirttäytyi.”

”Voi ei.”

”Benjiköyteen. Vanhempiensa asunnossa.”

”Voi ei.”

Eräänä päivänä Ellery kertoisi Julialle voimakkaasta mutta vaikeasti määriteltävästä tunteesta, joka häneen joskus iski – tunne oli varjo menneisyydestä ja valtasi hänet nykyhetkessä, jos hän pysyi liian kauan paikallaan tai muisteli vääriä asioita. ”Kaverin isä kai löysi hänet. Hän oli pahassa huumekoukussa eikä päässyt irti siitä. Hän varmaan tajusi jossain vaiheessa, ettei elämä tule ikinä muuttumaan paremmaksi – tai että edessä on ehkä parempia päiviä, muttei yhtäkään oikeasti hyvää. Sellaista opiaatit tekee.”

Julia kuulee, kun Ellery puhuu Stephanielle aivoistaan

”Kun on käytännössä narkkari kokonaisen vuosikymmenen niin kuin meikäläinen – kun käyttää niin paljon huumeita niin pitkään – aivoissa menee ihan sananmukaisesti sähköt uusiksi, jotta ne sopeutuisi uusiin ärsykkeisiin ja kaikkeen ylimääräiseen dopamiiniin, jolla pään täyttää. Mutta sitten kun kärsii vieroitusoireista, kyse ei ole vain siitä että varasto aivoissa tyrehtyisi, vaan siitä että varasto on paljon isompi kuin muilla. Mietipä, miten paljon lisää dopamiinireseptoreita palkitsemisjärjestelmän tai jonkun täytyy kasvattaa, että se pysyy vastaanottamaan kaiken mielihyvän, jota sille syöttää. Eli lopulta kaikki ne lisäreseptorit, joista hyvä fiilis on riippunut, kuolee pois. Ja silloin kun niin tapahtuu, niin... sitä melkein kuolisi mieluummin itse.”

Ellery hengittää

Kun työskenteli niin lähellä Elleryä, Elleryn nenähengitys alkoi häiritä. Hengitys soi kuin koirapilli, kun ilma kiersi sisään ja ulos, niin kovaa, että keittiön rajallisen pinta-alan vuoksi sen kuuli minkä tahansa työpisteen ääressä; vinkuna oli sovittamattomassa ristiriidassa keittiön muiden äänien kanssa.

Joskus Julia huomasi miettineensä tuntikausia Elleryn nenän sisuksia; hän yritti lähes pakkomielteisesti kartoittaa mielessään väliseinän ja sierainten kokoa ja muotoa – hengitysteitä, joita reilun kymmenen vuoden huumeiden nuuskaaminen oli luultavasti syövyttänyt.

Toisinaan hän saattoi huvin vuoksi yrittää sovittaa yhteen oman ja Elleryn nenähengityksen poljentoa tai päästää itsensä ärsyyntymään äänestä niin paljon, että sai siitä eräänlaista käänteistä tyydytystä.

Julia huomasi, että Elleryn hengitys aaltoili sitä syvemmin ja voimakkaammin mitä kauemmin hän keskittyi johonkin yksittäiseen puuhaan. Ajan myötä Julia oppi sopeutumaan häiriöön.

Julkkis

Eräänä iltana tunnistettavan kuuluisa televisiojuontaja-muotisuunnittelija-malli-kirjailija tuli Cascineen syömään. Naisella oli päällään hiekanvärinen lippalakki, joka oli samaa työvaatteita valmistavaa merkkiä kuin Elleryn lempitalvitakki, Stephanie raportoi, ja hän istui kolmospöydässä tuntemattoman mutta keskimääräistä komeamman miehen seurassa.

Ellery, Nathan ja Owen loivat vuorotellen pitkiä katseita julkkikseen vahvistaakseen Stephanien havaintojen todenperäisyyden ja tunsivat kaikki voimakasta mielihyvää, kun saivat olla suuren tähden läheisyydessä. Nathan huomautti, miten hätkähdyttävän tavanomaiselta julkkiksen näkeminen tuntui – ja lisäsi jotain sellaista, että koska hän oli altistunut naisen naamalle niin pitkään niin monen eri median välityksellä, tämä tosielämän kohtaaminen muistutti déjà-vuta. Owen myötäili Nathania kainosti ja muisteli hiljaa mielessään, miten oli vuosia sitten – koemielessä – katsellut naisen jalkoja kun oli masturboinut.

Julia, joka oli sinä iltana tilausten vastaanotossa, talon paraatipaikalla, oli ylpeä siitä ettei tuijottanut julkkista, ja kaksin verroin ylpeä siitä ettei tehnyt tuijottamattomuudesta numeroa.

Hän ei sanoisi tätä ikinä ääneen, ei varsinkaan tässä tilanteessa, mutta hän oli aina tuntenut erityistä yhteyttä julkkikseen – itse asiassa hän oli vaalinut vuosia sellaista uskomusta, että he olivat syvällä sisimmässään samanlaisia, että heidän persooniaan yhdisti samankaltainen perusolemus.

Rohkeita tarinoita sukupolvesta, joka toistuvasti joutuu kysymään itseltään: mitä seuraavaksi?

Julia on aloittanut puhtaalta pöydältä uudessa työsään trendikkäässä ravintolassa ja ajautuu suhteeseen pomonsa kanssa. Nick yrittää keskittyä kirjoittamaan mutta on jumissa tylsässä toimistotyössä. Elämän olisi pitänyt jo asettua urilleen, mutta kirjan hahmot yrittävät keksiä itsestään uusia versioita, swaippailla vasemmalle ja oikealle miettien, mitä heidän oikeastaan pitäisi tehdä.

Palkitsemisjärjestelmä on kokoelma ajankohtaisia ja raikkaita tarinoita yksinäisyydestä ja rakkaudesta, sukupolvesta käännekohdassa Zoomin ja lockdownien verkossa.

